

pa z amaterji. Kraljevska vlada želi dati naši državi takšno prosvetno in kulturno stopnjo, ki bo pospeševala njeno duhovno in gmočno blagostanje. Zato bo skušala dati celokupni naši mladini ne glede na stanovske in družabne razrede takšno šolsko izobrazbo, tako da bo lahko s svojim delom po svoji prirodni sposobnosti in naklonjenosti pospeševala nacionalno življenje vsestransko. V tem oziru želi kraljevska vlada izvesti vse svoje delo na čisto demokratskih načelih.

OSNOVNO ŠOLSTVO

Glede našega osnovnega šolstva moram žal, pibiti, da mreža narodnih šol v naši državi še ni zadosti zgrajena. Ena narodna šola pride povprečno na 29,37 km². Ugodnejše je razmerje v dravski ban. (18,82), savski (21,43), moravski (25,78) in dunavski (28,35), slabše pa v vardarski banovini (33,08), primorski (32,76), zetski (40,49), drinski (41,02) in vrbaski (43,73). Še slabše je razmerje, če upoštevamo razmerje posameznih pokrajin. V mnogih srezih ni več kot 4 šole (kladanski v drinski in kakanički v vardarski banovini). Iz teh podatkov vidimo, da je mreža osnovnih šol v dobrem delu države še vedno zelo redka. Ker pa morajo po zakonu o narodnih šolah graditi in vzdrževati nova šolska poslopja in šole občine je malo verjetno, da bomo v kratkem zgradili vsaj približno normalno mrežo. Občine zaradi gospodarske stiske nikakor ne morejo graditi novih šol in ne morejo dati obstoječim šolam niti potrebnih sredstev za normalno delovanje. Redki so primeri, da občina izpolni svoj pravi šolski proračun. Pogosti pa so primeri, ko šola ne dobi niti 10% v šolskem proračunu predvidenih kreditov, zato so mnoge šole brez učil, knjig in celo brez služabniške postrežbe. Iz teh vzrokov je ogroženo pravilno funkcioniranje osnovnih šol in njihov obstoj. Edina pot, da se to odpravi, bi bila prenos dolžnosti in vzdrževanja osnovnih šol na ban, upravo, tako da se iz občinskih proračunov izbrišejo šolski proračuni, banske uprave bi pa v svojih proračunih določile potrebne kredite za vzdrževanje osnovnih šol, s tem, da bi povečale odstotek banovinske doklade. Tako bi se doseglo, da dobi vsaka šola potrebne kredite za vzdrževanje, in če bi se dohodki posameznih banovnin ne mogli doseči v predvidenih zneskih, bi se primanjkljaj vendarle lahko razdelil na vse šole enako, in se ne bi zgodilo, da šole v siromašnih občinah ostanejo brez vseh sredstev. Ta ukrep nikakor ne bi pomenil nove obremenitve prebivalstva, ker bi se s povečanjem banovinske doklade sorazmerno znižala občinska doklada, še več, racionalna razdelitev kreditov iz banovinskih proračunov bi imela za posledico, da bi pri spevek prebivalstva za narodne šole mogel biti znatno manjši kakor danes.

VPRAŠANJE ENOTNIH UČBENIKOV

Vprašanje enotnih šolskih učbenikov v osnovnih šolah vse kraljevine se je že začelo in razpisani natečaj je sodeč po številu došlih rokopisov obrodil dobre rezultate. Razume se, da tudi ta akcija, ki je potekla iz najboljše stremeljenja, da se po eni strani šolarjem da čim boljše in cenejše knjige, po drugi strani pa poenoti pouk v vsej državi, ni ostala brez ugovorov in protestov. Prepričan sem, da s svojo izjavo pred kratkim v dnevnih listih ovrget vse neupravičene pomisleke.

OSEMLETNA ŠOLSKA OBVEZNOST

V notranji organizaciji osnovne šole je še zmerom odprto vprašanje obveznega osemletnega šolanja, oziroma vprašanje višje narodne šole. Zakon o narodnih šolah iz leta 1929 je v tem pogledu prinesel pozitivne določbe in zahteva za vse moške in ženske šolarje obvezno šolanje do 14. leta vendar se je tej zakonski zahtevi ustreglo samo v tistih

krajih, kjer je že pred tem zakonom obstojala višja narodna šola.

V začetku tega šolskega leta je bilo v vsej državi 112.000 šolarjev v višjih narodnih šolah, od tega števila pride 56.250 samo na dravsko banovino, 62.100 na dunavsko, primorsko in savsko banovino, to je na tiste kraje, kjer je bilo osnovno šolanje že pred letom 1929. podaljšano na osem ali šest let, med tem ko izkazujejo ostale banovine minimalno število 3780 šolarjev, v vrbaski in vardarski banovini pa sploh ni višjih narodnih šol. Vse stremeljenje, da se osnovno šolanje podaljša vsaj na šest let, je ostalo brez uspeha. Krajevni šolski odbori ne predlagajo otvoritve višjih razredov narodnih šol, nego zahtevajo celo, da se že odprti oddelki zapro. Ni treba dosti dokazovati, da štiriletno osnovno šolanje danes ne ustreza več ker otrok po končanem četrtem razredu osnovne šole ne dobi takoj zasluzka. V mestih so otroci siromašnih roditeljev, ki nimajo možnosti za nadaljevanje šolanja v gimnaziji ali meščanski šoli, pa tudi tisti otroci, ki jih pri sprejemnem izpitu v srednjo šolo odklonijo, prepuščeni ulici do 14. leta, ko lahko stopijo kot vajenci v obrt. Da se to zlo vsaj nekoliko popravi, se je moralo takšnim otrokom dovoliti, da se ponovno vpišejo v 4. razred osnovne šole. Zato ni moči iti preko tega vprašanja, pa čeprav bi se za otvoritev višjih razredov osnovnih šol, vsiljevali novi izdatki iz državi in občinam, bo treba njihovo otvoritev vendarle forsirati, vsaj v mestih, in sicer od začetka prihodnjega šolskega leta, ko bodo zbrani potrebni podatki za posamezne kraje in izdan učni načrt in program za to vrsto šol.

SOLSKO NADZORSTVO

V notranjo organizacijo osnovnega pouka spada tudi pereče, a doslej še neurejeno vprašanje šolskega nadzorstva. Ta služba zahteva po svojem značaju izbran kader posebno strokovno izobraženih prosvetnih delavcev. Zato je prosvetno ministrstvo, ko se je lotilo postopne ureditve tega vprašanja, izdalo pravilnik o nadzorniškem izpitu, obenem pa namerava v višjih pedagoških šolah v Beogradu in Zagrebu izvršiti takšno reorganizacijo, da se bodo za izobrazbo bodočih šolskih nadzorikov odprli posebni oddelki.

REVIZIJA DISCIPLINSKEGA POSTOPKA

Pripomniti imam še, da se mi v interesu osnovne šole in njenih učiteljev zdi zelo potrebna izprememba določb o disciplinskem razsojanju učiteljev narodnih šol. To je edina kategorija državnih uradnikov, ki se za disciplinske prestopke sodi brez formalnega sodišča zgolj z odlokom sres, načelnika. Tako imenovani disciplinski odbor ima samo značaj posvetovalne korporacije, njegova sodba pa ni obvezna za pravosodno ministrstvo. Hotel bi, da se disciplinsko razsojanje učiteljev vrši z neznatnimi izpremembami po istih načelih kakor nasproti uradništvu splošne državne uprave v dveh instancah: pred banovinskim disciplinskim sodiščem in pred vrhovnim disciplinskim sodiščem pri prosvetnem ministru. V tem pogledu je predložen izpreminjalni predlog za letošnji finančni zakon. Stanje učiteljstva.

NAMESTITIV

Konec šolskega leta 1934-35 ni bila brez učitelja nobena osnovna šola, noben oddelk. Novo šolsko leto 1935-36 je prineslo 91 novih šol, ker so se pa razen tega odprli novi oddelki v že obstoječih šolah, je nastala potreba po novih učiteljih za 600 oddelkov. Razen tega je ostalo mnogo oddelkov brez učiteljev, ker so morali oditi po zakonskih določbah iz službe tisti učitelji, ki v predpisanim roku niso napravili praktičnega izpita. Več oddelkov se je izpraznilo z odhodom učiteljev v kadrovske rok z ostavko, upokojitvijo in smrtjo učiteljev. Tako izpraznjenih oddelkov je 516, kar zahteva skupaj z gori navedenimi 600 od-

in priznanja in to baš na onih mestih, kjer bi bilo priznanje dela in sposobnosti dolžnost. V položaju upraviteljice mestnega zavetišča je bila reducirana od prosvetne oblasti in slednjič je udarcu za udarcem sledil zadnji, tudi to mesto se je oddalo drugam. Lojzka je končno stopila v pokoj, v ozadije. Kdo bi še imel pogum in veselje do dela? Ona pa je imela! Vodila je počitniške kolonije na morje in sodelovala povsod, kjer se je reklo pomagati revežem, zlasti revnim materam in mladini. Z vso svojo veliko močjo in ljubeznijo se je oklepala zlasti karitativnega dela v Slov. ženskem društvu. »Eh le dajmo! — Dajmo šel! — Tako je navadno zaključila vsako debato na številne prošnje, ki prihajajo na društvo. In kadar je prosila podpore revna dijakinja ali dijak, je započela prošnjo s temperamentnim vzklikom in s tolo prošnjo: »Mladini dajmo, mladino moramo podpreti! — Kako ji je veselo zablistelo oko, ko si je bila končno vedno svesta uspehov takih prošenj! — To je bila ga. Lojzka Kožuhova!

Proste ure je najraje preživljala v tovariški družbi. Tu je bila vedno vedra in vesela in v teh, za nas vse tako težkih časih, najbolj pogumna. Najlepše so bile ure v njeni družbi. Saj je bila naša Lojzka vseskozi ljubja, iskrena tovarišica. Zato nam je misel, da je ni več med nami, tako zelo težka. Radi smo jo imeli! Menda je zato odšla tako nepričakovano, nenadoma iz družbe, od dela in pesmi! Da je ne bi motili, povzročali ji težkega slovesa od vseh, ki jih je oklepala v svoje srce!

Lojzka, tovariška družba se bo še zbirala in Ti boš z njo. Živ in lep ostane tvoj spomin med nami!

J. L-va.

Znana solidna trdka

A. ŽLENDER

Ljubljana, Mestni trg 22

naznanja cenjenim damam in gospodom, da je dospela ogromna količina krasnega volnenega blaga za damske plašče, kostume in obleke. Za gospode pa najfinejši kamgarn, blago za površnike in športne obleke

Brezobvezen ogled!

Najsolidnejši nakup!

delki 1116 novih imenovanj. Da se izpopolni tako nastale vrzeli, je bilo treba imenovati nove moči. Predvsem so se vrnili v službo tisti učitelji, ki so poprej morali iti zaradi tega, ker niso napravili praktičnega izpita, in so ga šele naknadno položili. Obenem so bili postavljeni tisti kandidati, ki so službo prekinili zaradi odslužitve vojaškega roka, ali so pa takoj po končanem učiteljskem odslužitvi na vojaško dolžnost. Skupaj smo imenovali 766 oseb, to je toliko, kolikor je bilo praznih proračunskih mest, neizpolnjenih pa je ostalo 350 praz-

nih oddelkov, za katere po sedanjem proračunu ni kredita. Tako so prišli v službo vsi moški kandidati, izjemši 126, ki so absolvirali učiteljske jurnija 1935. Ni bilo pa moči ustreči prošnjam absolviranih učiteljskih pripravnih iz prejšnjih let. Njih število znaša 1450. V proračunskem predlogu za 1936-37 se zahteva kredit za 500 novih imenovanj da bo ta kredit nezadosten, se pa vidi že po tem, da bo treba takoj, ko bo proračun odobren, izpolniti 350 praznih oddelkov.

(Dalje prih.)

Trboveljski slavček

Petletnica plodnega dela na kulturnem in socialnem polju. Aprila stopi pred svetovni glasbeni forum.

Naš tovariš Avgust Šuligoj, ki se bavi že vso dobo svojega službovanja z mladinsko glasbo, je pred 5. leti obnovil s pomočjo drugih tovarišev, ki so razumeli njegove cilje stalen mladinski pevski zbor, kateremu so že po prvih velikih uspehih glasbeni kritiki pripisali ime »Slavček«. Prvi nastop je bil prav za prav že l. 1928. v Trbovljah, je pa Šuligoj zaradi raznih ovir, prenehal z delovanjem do 1930. leta.

Do konca leta 1935. je zaznamoval »Slavček« 118 nastopov (koncertov in matinej) ne v številni sodelovanja na kulturnih in humanitarnih prireditvah. Izven Slovenije je nastopil 2 krat v Zagrebu, 2 krat v Beogradu, Zemunu, Karlovcu, Dugi Resi in v krajih ob Jadranskem morju za časa ferialnih kolonij. Na Češkem in Dunaju je koncertiral 19 krat (9 koncertov, 9 matinej in 1 Radio koncert). Znana so vsem poročila o tej uspešni turneji v inozemstvu; niso pa prinesli naši časopisi tedaj izjav glasbenikov na Češkem in Dunaju. Ako zabeležijo naši dnevniki vsak najmanjši uspeh Jugoslovancev v inozemstvu, je tedaj še večja naša dolžnost, da objavimo na tem mestu nekaj izvlečkov superlativnih glasbenih kritik o umetniški in pedagoški strani, ki so jih doživeli naši »Slavčki« pod artističnim in tehničnim vodstvom učiteljev — naših tovarišev.

Praga. »Lidove listi«. Dirigent Šuligoj je vodja, ki svoje male pevce izbornu razume, ki jih je po svoji tehnični pevski plati izražanja izšolal k umetniški popolnosti, kar je občudovanja vredno. Imenitno in s posebnim taktom za psihologijo otroške duše je z njim podan lep izbor jugos. umetne zborovske tvorbe in karakterističnih in vernih harmonij jugos. narodnih pesmi. Tudi pojejo iz srca in njihovo petje gre k srcu!

Praga. »Narodni osvobodenci«. Iz njihovega petja govori resnost, moč in odkritosrčnost. Zbor ima strogo in resno disciplino, katere je temelj visoke tehnične in posebno godbene stopnje pri otrocih te starosti, nekaj ne navadnega. Ta stroga tehnična popolnost ima pri tem veselo naivno spontanost otroškega čuvstva. Nad tehnično stopnjo zbora stoji moč in resnost doživljanja tega kar pojejo. To je umetniška doza, katere človeka naravnost osupne. Iz programa in reprodukcije je bilo razvidno iz kakih solidnih umetniških

korenin raste zbor, katerega največja prednost je stroga pristna umetnost in brez iskanja zunanjih efektov doseže virtuozen uspeh.

Praga. »Venkov«. Trboveljski slavček, ki se je predstavil v Smetanovi dvorani zasluži zares posebno pozornost. Izborna disciplina celote in posameznih glasov, intonačna čistost in natančnost v nastavkih, to je rezultat študija. Izraža se naravna in nepotvorjena svežost, dalječ proč od mrzle naučenosti ali celo dresure.

Brno. »Moravske Noviny«. Ogromen uspeh, ki ga je imel Trbov. slav. po vsej svoji turneji po ČSR ni to samo izraz simpatij prijateljskemu narodu, temveč predvsem navdušenje za njihovo petje. Poleg popolnoma sigurne in čiste intonacije, katere premaga vse težkoče z igracjo, je preprostost njihovega izražanja, kateremu je vsaka oskosrčna predelava in dinamična prenapetost tuja. Prihajajo k nam z njihovim izbornim vodjo Avgustom Šuligojem preprosto, skromno in zato gre njihovo petje od srca v srce, zato so si stekli ljubezen nas vseh.

Praga. »Prager Presse«. Trboveljski slavček je svetovno pomembni zbor. Odkritosrčno priznanje poslušalcev v Pragi gre v resnici na račun njihovega umetniškega izvajanja.

Dunaj. »Wienerzeitung«. Nad sigurnostjo izvajanja so bili poslušalci osupnjeni in mislimo, da ti mali umetniki sploh ne poznajo težkoče.

Vse številne kritike iz Dunaja, Prage, Brna in drugod so enodušno priznale »Slavčekom« sigurnost nastopa, absolutno čistost intonacije, jasno vokalizacijo, izvrstno dihalno tehniko, točnost v nastavkih, interesantno interpretacijo in dinamiko. Zbor so imenovali »Dovršena umetniška korporacija« višino stopnje pa »Umetniško zrelo« ... pesem, ki gre od srca v srce. Več kritikov iz Dunaja, Olomuca in drugod je izjavilo, da so boljši od »Sängerknaben« in drugih poznatih mladinskih zborov in da lahko dirigent Šuligoj mirne duše potuje z njimi po vsem svetu. O tej triumfalni turneji so prinesli recenzije tudi listi iz Berlina, Milana, Amerike in drugod. Iz vseh teh kritik, ki nam jih je dala uprava zbora »Trboveljski slavček« na vpogled, nam je jasno, zakaj je vabljen na mednarodni glasbeni kongres v Prago in zakaj prire-

Skrbi sodobne šole

Pridel je v mojo sobo kakor zločinec, ki ga preganjajo detektivi. Neobrit, razmršen las in bled v obraz je padel na stol in vzkliknil:

»Priatelj, pomagaj mi, ali pa je po meni!« Stečem po kozarec vode, mu ga izpraznim s silo v usta in vprašam:

»Za božjo voljo, tovariš, kaj se je zgodilo?«

Voda ga je nekoliko pomirila, pa je vzdihnil in dejal:

»Se nič! Ali zgodi se lahko tako, da sfrčim zaradi nesposobnosti, ali da mi vsaj ne dajo povišice zaradi slabe kvalifikacije in bo moja familija prikrajšana za 150 Din na mesec... Skratka: medtem ko bodo drugi napredovali, obstanem jaz v najboljšem primeru tam, kjer sem!«

Počasi se tudi mene loteva nervoznost, pa dem nestrpnost:

»Veš kaj, tovariš, sedaj pa nehaj s skrivnostmi in govori tako kot pametni ljudje. Kaj se je zgodilo? Vse od kraja povej!«

Si obriše on pot s čela:

»Saj bom, saj bom. Le malo potrpi, da zberem misli... Tako... No, poslušaj: Saj veš, da smo pred tednom dni pokopali nekoga mladega tovariša. Bog mu daj večni mir in pokoj... ali lahko bi bil počakal s smrtjo do konca šolskega leta... No, pa so me ne poslali naj prevzamem njegov razred. Pa to, glej, kakor nalašč, to ni tak običajni razred, kjer naučijo otroke branja in pisanja ter računstva, temveč je to poizkusni razred! Pomisli! Poizkusni razred!«

»Kaj je to, poizkusni razred!« poizvedujem.

»Saj to je tisto!« se razburja prijatelj. »Ko bi jaz vedel, bi ne iskal pomoči pri te-

bil... Vidiš, nekdo si je vtepel v glavo, da je šola za staro šaro in da zahteva čas novo šolo, tako kot jo je on izumil. Toliko nas je gnjavil in prepirčeval, da smo nazadnje rekli: Pa poizkus! Izposlovali smo, da je dobil prvi razred. Dalj smo temu razredu ime »poizkusni razred«. Tam se je zaprl, zamašil ključavnico in vse špranje na vratih, da bi mu izuma ne ukradli, in skrivnostno delal. Nenadoma pa ti meni nič tebi nič umre in jaz naj nadaljujem njegovo delo! Ali razumeš sedaj?«

»Razumem!« prikimam. »Huda reč je to... Ali oprosti, prijatelj, nekoliko si tudi sam kriv. Zakaj pa se nisi za stvar pobliže zanimal, ko je bil še živ? Zakaj nisi potrkal na njegova vrata in vprašal, kako on dela?«

Kakor da ga je osa pičila, skoči prijatelj s stola in zavpije:

»Saj sem, saj sem! Takrat sem bil pri njem, povedal, da me stvar zanima, prosil naj mi to novo šolo pokaže... pa se mi je vsakokrat zarezal v obraz: Ne boste me, to je moja last, Bog ve, kdo te je poslal in zakaj! Svoje ideje ne dam nobenemu, čež štiri leta vam pokažem uspehe — ali ideje vam ne dam. Ta je moja!... Tako me je napodilo!«

»Pa bi mu jo bil ukradel, skrivaj, tisto idejo. Priplazil bi se bil po prstih...«

»Tako? Da bi me zaprl kot tatu? Ti ne veš, kako je kriminalistika napredovala v zadnjih letih. Zadnjič so nekje nekaj ukradli. Ti pride nekakšen detektiv s psom, povoha in kaj ugotovi: delali so z ročavicami, ker ni nikjer prstnih odtisov; poleg je bila tudi ženska, ker je pred kratkim nekdo prah pobrisal z mize, kar ni navada v uradih; moški je bil sveže obrt, ker še diši po kolinjski vodi; moški je bil iz boljše družbe, ker se ob petkih preprosti ljudje ne brijejo; ona je tudi dama iz boljše družbe, ker so povsod po tleh sveže pasje stopinje, preproste žene

† Lojzka Kožuhova

Nehalo je biti srce! Odjeknila je vest, ustavila se je naša misel pri njej, ki je bila vendar še včeraj med nami vsa sveža, zabavna, navidezno polna življenjskih sil. Težko je sprejeti poročilo smrti, še težje, če pride tako nepričakovano in najtežje, če izgubimo tako nenadoma človeka, ki je pomenil svojem tako neizmerno mnogo in ki je bil družbi ljub in drag, kakor nam je bila naša Lojzka. Bila je najlepši zgled najboljše matere in žene. Redko oko je ostalo suho, ko smo mislili na strtega soproga in oba sinova. Saj je malo rodbin, v katerih bi bile rodbinske vezi tako trdne in prisrčne, kakor so bile ravno v tej rodbini.

Ga. Lojzka Kožuhova, roj. Gorjak, je maturirala v Mariboru l. 1903. Službovala je v rojstnem kraju Cezanjevci pri Ljutomeru, na Ščavnici, v Čadramu, pri sv. Duhu, v Haložah, od tu pa je bila s soprogom ob prevratu premeščena v Maribor. Že na svojih prvih službenih mestih je bila znana kot odlična učiteljica, vendar je marsikaj pretrpela zaradi svojega odločno narodnega mišljenja in delovanja. V Mariboru se ji je poverilo vodstvo l. dekl. narodne šole. Pri imenovanju s stalni zasedbi tega mesta pa je bila zastopljena. Zaposlila je za upokojitev, toda klonila ni. Kmalu na to prevzame vodstvo dnevnega zavetišča in z njim skrb za najrevnejšo mestno mladino. Toda za težko delo in za vso plemenitost, ki jo je v mladinskem skrbstvu in v vsem svojem humanitarnem delu tolikokrat pokazala in slednjič za vse narodno-kulturno delo, na katero je bila vsak čas brezpogojno pripravljena, je žela je zelo malo hvaležnosti

ditelji, ki jim načeljuje zunanji minister dr. Kamil Krofta polagajo za umetniškega stališča v glasbenem, pedagoškem in organizatornem smislu največjo važnost na sodelovanje Slavčkov, kateremu so dali za izvajanje največ časa na mednarodnem koncertnem večeru in edinemu dovolili, da v okviru kon-

gresa poje samostojno za mednarodni radio koncert.

To niso fraze, to so dejstva, kakor je tudi dejstvo, da je vodja tega zbora učitelj, ki dela naši organizaciji in vsemu učiteljskemu stanu čast.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Splošne vesti

VELIKA DEPUTACIJA KMETOV PRI MINISTRIH RADI »BATE«

Časniška poročila o protestnih zbora proti »Bati« in zahteve čevljarjev, da se prepove prodaja »Batinih« opankov so bila vzrok, da so se tudi kmetje začeli brigati za to stvar. Seveda, z čisto drugačnega gledišča. Danes je prišla deputacija 29 kmetovalcev iz sreza Bijeljina in Zbornik pod vodstvom narodnega poslanca g. Ljube Pantića, lekarnarja iz Bijeljine, ter obiskala vse ministere in tudi ministrskega predsednika.

Deputacija je ministrom predložila svoj težek položaj in siromaštvo, v katerem živi naš kmet zaradi padea cen njegovih pridelkov in zaradi nerazmerja cen industrijskih proizvodov. Prosili so vse ministre, če že ne morejo pomagati s tem, da se povišajo cene njihovim pridelkom in živini, da vsaj omogočijo, da se zamorejo za sebe in svoje družine preskrbeti s ceninami industrijskimi izdelki in sploh blagom, ki ga kupujejo v mestu. Na vsak način pa, da preprečijo podražitev takega blaga in izdelkov z občinskimi trošarinami in podobno.

Njihovo predstavko, ki je tudi za nas zanimiva, prinašamo celo:

Gospodu

Dr. MILANU STOJADINOVIĆU,
predsedniku ministrskega sveta

Beograd.

Gospod minister, predsednik.

Več let beremo, kako neke gospodarske zbornice zahtevajo, da se prepove delo Tivarju, Sokotu, Ta-Ti, Bati in drugim, ker oni delajo cenenost. Čitamo in uzaprepašeni smo, da so meščani, ki sede v teh zbornicah, tako slepi v lovu za dobičkom, da nastopajo celo proti cenenosti. Kolikor nam je znano je državna politika vedno bila za cenenost. Sedaj zahtevajo oni celo zakon, da se kaznuje tisti, ki prodaja poceni. To je že zares velika državna kriza.

Nikdo z veseljem ne prodaja poceni, razen če mu gre to v račun. Poceni prodaja samo tisti, ki mora, to pa smo mi kmetovalci. Leta in leta darujemo naše delo meščanom, oni pa zahtevajo, da nam svoje blago prodajajo kar najdražje. Vsa država vpije na ves glas, da so cene onega, kar prodaja kmet, tako padle, da se mu morajo brisati dolгови. Zakaj naj nam se brišejo dolгови, ko pa vendar lahko drago plačamo meščansko blago?

Mi kmetje nimamo gospodarske zbornice, torej ne spadamo v gospodarstvo. Toda vprašamo naše trinoge, s kakšno pravico sme manjšina meriti suknjo večini? Kaj nismo mi tisti, ki edino smemo govoriti, kaj nam treba in kaj je za nas dobro?

Naši nasprotniki so se zagnali proti surovemu in gumijastemu opanku, ker »škoduje« kmetovemu zdravju. Pobirali smo se za narodno zdravje, imamo doktorje, brezplačno lekarno in brezplačno bolnico, manjkajo nam samo higienične štiflete. Tudi brez meščanov vemo, da so škornji boljši kot čevlji, čevlji boljši kot usnjeni opanki, a ti zopet boljši kot surovi. Toda oni nočejo vedeti, da so celo surovi opanki boljši kot raztrgani, in ti boljši kot bosa noga. Nočejo vedeti, da je cena goveji živini petkrat padla, da torej tudi za meščansko blago ne moremo več dati.

Brez denarja ni zdravja. Toda sedaj je bolj važna denarnica kot zdravje. Polovica naroda ni v stanu, da da več kot 30 dinarjev za obutev, za ta denar pa je mogoče dobiti samo gumaste opanke; ti so boljše kot vsaki čevlji. Pravijo, da se poti

pa ne vodijo kužkov s seboj!... Vidiš in tako bi tudi mene kmalu prišli...»

»Hm!« ga prekinem. »Kaj pa zapiski? Ali ni zapustil kakih zapiskov svoje iznajdbe?«

»Nič, prav ničesar. Umrl je in odnesel s sabo svojo skrivnost. Kakor Stradivari skrivnost svojih gosli; kakor tisti alkimist, ki je iznašel način, kako se naredi iz kamenja zlato; kakor tisti Damaščani skrivnost svojega jekla; kakor...«

»Nekaj!« se zgrozim. »Premisli raje svojo zadevo. Kaj pa otroci? Ali se od otrok ne da nič izvedeti? Kaj znajo, kaj vedo?«

»Saj to je tisto. Znajo toliko, kot so znali moji v prejšnjem mojem razredu. Zdi se mi, da računstva še manj. Ali za to ne gre. Saj ne gre za način pouka. Gre za šolo sploh! Gre za nov duh, kakor pravijo...«

Pogledam prijatelja in se čudim: »Ali, ljubi moj, saj si se vedno potegoval za nov duh, za sodobnost. Saj si požrl nič koliko knjig o novem duhu...«

»Seveda sem in pošteno sem se trudil dati svoji šoli novega sodobnega duha... Ali kdo mi jamči, da je pravi? Kako naj vem, da prav nadaljujem delo pokojnika, če mi je kar tako zbežal na drugi svet? — Pred leti so prišli k nam nekaki propovedniki moderne šole iz Nemčije. Stopili so na oder in pokazali na otrocih: tako delamo to. Pa smo videli natančno, kako in kaj. Naši moderni so dejali, da je že nekaj tisto, ali da še ni pravo... Naj bo kakor hoče... Ali tisti iz Nemčije so imeli pogum pokazati vsemu svetu, kaj so iznašli... Tale naš pokojnik pa se je obdal z neko skrivnostno gloriozijo in se zaprl in zapečatil. Nazadnje pa še izginil na vekomaj...«

Še sem skušal tolažiti prijatelja, ali posrečilo se mi ni. Bog ve kod zdaj bega, ubogi tovariš?

J. Ribičič.

noga v njih. Mi sicer to ne vemo, toda tudi če bi tako bilo, je bolje, da so vlažne noge od potu kakor pa od brozge. Narodu preostaja ali gumijaste opanke, ali bosa noga.

Obtrniki se varajo, ko mislijo, da bi njihovo blago bolje šlo, če bi se prepovedali surovi in gumasti opanki. Nimamo denarja za dražjo obutev in nimamo.

Ne damo si predpisovati od meščanov, kaj bomo nosili, pa tudi če bi bilo zastoj. Še manj pa bomo dovolili, da se dvigajo cene onega, kar mi kupujemo ter se pri tem delajo obljube, da se bo dvignila cena onega, kar mi prodajamo. To drugo je samo v Božjih rokah, toda ne pustimo, da bo ono prvo v peklenjskih!

Čitamo, da je to tuj kapital, ki povzročuje cenenost. Če je tako, hvala mu, ko sinovi našega naroda niso na to prišli. Pravijo, ne maramo ne Tatu ne Bato. Toda mi Vam zopet pravimo, dajte nam samo poceni blago, pa naj ga dela kdor hoče, naj ga dela magari država. Samo cen da nam ne dvigate in vržete v suženjstvo milijone kmečkega naroda za račun meščanov! Dovolj smo mi pritegovali jermen, naj ga sedaj še oni malo! Toda mislimo, da jim še ni tako hudo.

Prosimo Vas gospod ministrski predsednik, pustite pri miru cenenost meščanskega blaga, kolikor jo še kaj je.

Bijeljina, 18. februarja 1936.

Podpisi okrog 200 kmečkih zadrug, občin, kmetov in delavcev.

Listi

o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU

—**Proti monopolizaciji šolskih knjig** prinaša pod naslovom »Zakon o šolskih knjigah naj se razveljavi« »Vojni invalid« od 1. III. daljši članek. Prav tako »Slovenska zemlja« od 31. I. prinaša en članek in notico o vprašanju monopolizacije.

—**V spomenici slovenskih poslancev J. R. Z.** na predsednika vlade so tudi naslednje zahteve: Unifikacija učnih knjig naj se odpravi. Višja gimnazija v Kočevju naj se ne ukine. »Trgovski list« od 29. II. prinaša k temu obširen komentar.

—**Glede monopolizacije učbenikov** poročajo poslanci J. R. Z., da so predlog za ukinitve monopolizacije vložili že 20. II. in da so se udeležili skupnega sestanka z opozicijskimi poslanci le na izrecno željo deputacije gospodarskih in kulturnih krogov, ki je prišla iz Ljubljane.

—**O unifikaciji šol.** knjig piše tudi »Deutsche Zeitung« od 1. III. daljši članek, ima ga tudi »Slovenija« od 28. II.

—**Proti monopolizaciji knjig** je nastal odločen upor tudi na Hrvaškem in v Srbiji. »Delavska fronta« od 29. II.

—**Glavni prosvetni svet se sestane** dne 4. III. in bo razmotiral predvsem vprašanje šolskih učbenikov. »Slovenec« od 29. II.

—**Da se ukine zakon o učbenikih** iz leta 1929, so podpisali tudi slovenski poslanci JRZ in so sklenili, da bodo glasovali za proračun le, ako vlada pristane na ukinitve zakona o učbenikih. Ker so zvečer glasovali za proračun, se smatra, da so to storili, ker imajo gotovo garancijo, da bodo njihove zahteve sprejete. »Jutro« od 28. II.

—**Prosvetni minister o unifikaciji šolskih knjig:** »Izjave združenja tiskarskih podjetij in organizacije knjigarnarjev v Beogradu mi sploh ne dajejo pobude, da bi direktno odgovoril. Smatram, da se moja izjava v ničemer ne krši z interesi omenjenih podjetij.« Dodal je še: »Tudi svobodno tekmovanje ostane. Za to tudi gre! Učbenike bo tiskal in izdaljal oni, katerega pogoji bodo najugodnejši.« »Slovenec« od 27. II.

—**Kako je torej z učnimi knjigami?** Pod tem naslovom prinaša »Slovenec« od 28. II. članek, kjer ni samo proti jezikovni unifikaciji, ampak tudi proti vsebinskemu poenotenju, češ da šolske knjige niso tablice logaritmov ali železobetonskih konstrukcij, kjer bi bilo treba prevesti le napise posameznih rubrik, pa bi bile dobre za najbolj različne kraje in ljudi. — Učni načrt bi se moral sestaviti ob sodelovanju stanovskih organizacij in najboljših strokovnjakov iz vse države, pri čemer morajo o slovenskih šolah odločati Slovenci.

—**Gospodarska shoda unifikacije šolskih knjig.** Pod tem naslovom prinaša »Trgovski list« od 27. II. dve koloni dolg članek proti unifikaciji šolskih knjig. Nekaj trditve v članku: Monopolizacija bo šolske knjige podražila in poslabšala, nagnala bo v likvidacijo več kot 100 tiskarn, 300 delavcev bi spravila ob kruh, dobiček bi imeli le gospodje, ki bi bili imenovani v komisije za pregled rokopisov, vsaka vzpodbuda pisateljev šolskih knjig bo uničena.

—**Iz proračuna mestne občine mariborske** se vidi, da je votirano za prosveto, znano se v umetnost 258.100 Din, in sicer za Narodni gledališče 115.000 Din, za Glasbeno matico 18.000, za Muzejsko in zgodovinsko društvo

PREDSTAVKA NARODNIH POSLANCEV ZA »BATO«

Povodom kampanje, ki se sistematično vodi proti Bati, je posetila skupina narodnih poslancev 25 po številu iz raznih političnih strank, večinoma kmetovalci, ministra trgovine in industrije g. dr. Milana Vrbanića, ter mu predala predstavko. V predstavki in v osebnem razgovoru so poslanci poudarjali, da se je treba Bati zahvaliti, da je velik del naroda danes obut, ki je sicer prej hodil bos. Bata je znižal cene obutvi za 50—70% in je njegov glavni konzument predvsem kmetovalec, kateremu je omogočil, da že za 29 Din kupi par dobrih gumastih opankov. Poslanci so poudarili, da v naši državi še danes milijoni hodijo bosi in nedovoljno obuti, ter so zahtevali od ministrice tudi s temi računa in ne dovoli nikakršne omejitve »Bati« ali podražitev njegovega blaga z občinskimi trošarinami kot najbolj nepravilnim načinom davka.

Osebnne zadeve

—**V dravski banovini so postavljeni naslednji učiteljski kandidati:** Rudolf Brože v Koprivni, Stanislav Budja v Veliki Poljani, Viktor Curman v Selcah, Fran Fuger v Kolostratu, Fran Golob v Pertoči, Marjan Jarc v Cankovi, Alojzij Koflač v Prihovi, Koloman Kučar v Botoncih, Ivan Kuhar v Šafarskem, Pavle Kveder v Primskovem, Pavle Otlič v Peticah, Fran Lah v Bučki, Miroslav Lebec v Haropolju, Edvard Mihelič v Vrhu pri Sv. Urbanu, Alojzij Pihler pri Sv. Urbanu, Anton Pip pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu, Ivan Svarc pri Sv. Miklavžu pri Laškem, Filip Stanič pri Sv. Bolfenku v Slov. gor., Rudolf Sušnik v Uncu, Stanislav Šuman v Turnišču, Miha Veršič v Veržetu, Fran Vidmar v Sovodnji, Ljubomir Toroš pri Sv. Urbanu in Rudolf Zajec v Cvrličih.

—**Upokojena sta sreski šolski nadzornik** v Slovenjgradcu Miloš Grmovšek in učitelj v Čatežu Gustav Lukežič.

12.000, za studij, knjižnico 58.100, za razne podpore kult. društvom 40.000 in za revne dijake 15.000.

—**Pod naslovom »Neskladna števila«** piše »Slovenija« od 28. II. o statistiki učiteljstva in šol. Med drugim pravi tu: Ljubljanski učitelj poučuje po tej statistiki 17 otrok, učitelj v vsej banovini pa bi moral poučevati, torej tudi v Ljubljani 44, a razmere so take, da mu jih smemo odmeriti tudi 65. Zanimivo bi bilo izvedeti, kje so zaposlene učne osebe, ki so vzrok, da ljubljanski učitelj nima pred seboj samo 17 otrok, kakor bi jih po stanju učiteljstva lahko imel, ampak 44. Škoda, da nam to poročilo ne pove, koliko učnih oseb je po raznih pisarnah in društvih.

—**O novi zgradbi ljubljanske gimnazije,** ki jo zidajo ob Tyrševi cesti prinaša »Jutro« od 1. III. daljši članek.

—**Narodna prosveta** od 1. III. prinaša obširna poročila o proračunu ministrstva prosvete, o monopolizaciji in unifikaciji šol. učbenikov pa zavzemajo kar 2 strani lista.

—**Minister za veroizpovedi** je rekel na občnem zboru nemške Učiteljske zveze glede kulturnega boja v Nemčiji: »Če ne mara cerkev priznati veličastnosti naše dobe, se ne bo zmenila naša doba za cerkev. Uveljavila bo plemensko miselnost. Naj umeva cerkev Kristusa po germansko!« (Po »Slovenec« od 1. III.)

—**150 letnico osnovne šole** v Nazarju so obhajali 26. II.

—**Maribor bo dobil radio-relejsko postajo,** da se to čimprej uresniči, je izvoljen poseben »Delavni odbor za gradnjo radio-relejske postaje v Mariboru. (Mar. večernik 29. II.)

—**O učiteljskem zborovanju** v Celju prinaša informativen članek »Slovenski Narod« od 29. II.

—**Zavod za vzgojo deklet** se ustanovi pri Mozirju. To bi bil prvi zavod za ogroženo in padlo žensko mladino v naši državi. »Delavska fronta« od 29. II.

—**Za pravice slovenstva in njegove kulture** je naslov govora banskega svetnika dr. Vidica, ki ga objavlja »Slovenija« od 28. II. na uvodnem mestu.

—**Dr. Vladimir Ravnihar,** bivši senator, izvoljen 1. 1932. na seznamu JNS, je 1. 1936. glasoval za resolucijo, ki blagoslovlja zadnje učiteljske premestitve kot popravek krivic. »Slovenija« od 28. II.

—**Za pogozdovanje** je dobila banska uprava v Ljubljani od vlade Din 100.000.— »Slovenec« od 29. II.

—**Iz poročila mladinskega odseka Rdečega križa** na občnem zboru v Ljubljani: V Ljubljani so organizirane v mladinskem odseku 4 srednje šole s 755 člani, 6 mešč. šol s 1062 člani in 10 narodnih šol s 762 člani. »Slovenec« od 29. II.

—**Na ljubljanski univerzi** je vpisanih skupno 1783 slušateljev (med temi 340 žensk), in sicer na filozofski 454, na juridični 625, na medicinski 162, na tehnični 377, na teološki 165. »Slovenec« od 29. II. »Glas naroda« od 29. II. »Jutro« od 28. II.

—**Kinematograf** je v Jugoslaviji 318, od tega 263 zvočnih in 55 nemih. V naši banovini imamo 43 kinov, od tega 40 zvočnih in 3 neme. »Slovenec« od 29. II.

—**O uradniškem vprašanju** glede na redukcijo plač prinaša »Misel in delo« št. 4 daljši Reiserjev članek.

—**O narodno-socialistični vzgoji** v Nemčiji piše Gustav Šilih v 4. števil. »Misl in delo«. Ista številka lista prinaša tudi članek o nezaposlenosti mladih intelektualcev.

—**O novi bežigradski šoli,** ki se bo imenovala »Državna nar. šola viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja v Ljubljani za Bežigrad« in o potrebi, da šola ostane za osnovnošolsko mladino, za katero je namenjena, piše daljši članek šol. nadz. Rado Grum v »Slovenec« od 27. II.

—**Dr. Fr. Derganc** je izdal knjigo esejev »Svetozor«, ki jo je posvetil Jakobu Dimniku in slovenskemu učiteljstvu. Več poglavij knjige je posvečenih tudi učiteljskemu vzgojnemu delu.

—**O učiteljskem zborovanju** sreskega društva Ljubljana zahodni del prinaša daljše poročilo »Slovenski Narod« od 26. II.

—**Po sejah banskega sveta** piše »Domoljub« od 26. II. med drugim tudi tole: Z zadovoljstvom moramo ugotoviti, da so banski svetniki glede šolstva in učiteljskih moči zavzeli jasno stališče, ki se popolnoma strinja z našim. Leskovarjev govor proti učiteljstvu prinaša seveda še posebej.

—**Naši nasprotniki** »delujejo« — piše »Domoljub« od 26. II. Svoje delovanje kažejo na ta način, da trgajo letake našega društva iz Medvod s plotov in plakatnih desk. In še dodaja: So pač učenci, ki so se vrgli po svojih učiteljih.

—**Mariborski grad — bo muzej.** »Slovenec« od 28. II.) 300 novih učiteljev je nastavljenih, kakih 50 v naši banovini. Imena prinašata »Jutro« od 27. II. in »Slovenec« od 28. II.

—**Nove dopisnice** s povečanim zemljevidom Pohorja je izdal nadučitelj v pok. Pajler v Mariboru. »Slovenec« od 28. II.)

—**Blizamo se rešitvi Mariborske relejne radio postaje.** »Slovenec« od 28. II.)

—**O ljudskih štetjih** v Avstriji glede na koroške Slovence piše »Slov. svet« št. 3-4.

—**O manjšinskem šolstvu** na Koroškem in o novem sistemu madžarskega manjšinskega šolstva poroča »Slov. svet« št. 3-4.

—**Nov list** je začelo izdajati društvo državnih upokojencev. List izhaja mesečno in se imenuje »Upokojenec«.

—**Za depolitizacijo uradništva** se zavzema tudi »Slovenska zemlja« v svoji številki od 15. II.

—**Ponovno se uprizori mladinska spevoigra,** ki jo je uglasbil tov. Radovan Gobec, tokrat na Sentačakobskem odru v Ljubljani. »Glas naroda« od 3. III.)

—**Literarni večer** priredi 6. t. m. Ljudska univerza v Mariboru. Na tem večeru bodo čitali svoje stvari Miran Jarc in tovariši oz. tovarišice L. Petelinova, V. Tauferjeva, Tone Selškar in Franjo Roš. »Glas naroda« od 3. III., »Slov. Narod« od 2. III.)

—**Ob priliki obiska** dr. Schuschnigga pri koroških Slovencih piše nedeljski »Weltblatt«, da je mogoče politični položaj na Koroškem razčistiti le na ta način, da se uvede nacionalni manjšinski statut za koroške Slovence. Podobno se izraža uradna »Reichspost«. Da bi le beseda meso postala! (Po »Glasu naroda« od 3. III.)

—**Veliko govoril — nič povedal,** Schuschnigg namreč. Niti običajnih obljub ni bilo. Koroški Slovenci so docela razočarani. (Po »Marib. večerniku« od 2. III.) Glej tudi uvodnik v »Slovenec« od 3. III.

Učiteljski pravnik

—**Š Vprašanje:** K. K. v K. — Napredovala sem po starem urad. zakonu s 1. IV. 1930. v 1. skup. položajne plače II. kateg. Odlok ban. upr. za 1. period. povišico VI. skup. datira s 15. IV. 1933. Druga period. povišica sledi letos aprila. Prosim pojasnila, mi šteje 2. period. povišica od 1. IV. 1936. ali od 15. IV. 1936. in od kdaj teko v zadnjem primeru prejemki, če bi bil ta slučaj merodajen?

Odgovor: V II/I. skupino ste napredovali z ukazom z dne 25. III. 1930. in edino ta datum je merodajen za period. poviške, katerih prvi Vam pripada od 25. III. 1933. (teče od 1. IV. 1933. — § 30/2) in drugi od 25. III. 1936. (teče od 1. IV. 1936. — § 30/2 U. Z.), a izplača se s 1. IV. 1934. (1937.) § 263 U. Z. (Ročni kat. str. 78. in str. 94-95.)

—**Š Vprašanje:** S. P. P. — Ali moram vložiti prošnjo na min. prosvete, ako hočem poročiti preprostega človeka?

Odgovor: Za nobeno poroko ni treba prositi več.

—**Š Vprašanje:** G. S. v S. — Ima li učitelj pravico do stanarine in kuriva, ako je na bolezenskem dopustu in prebiva v kraju službovanja?

Odgovor: Po § 84. zakona o narodnih šolah ima učitelj pravico do stanarine in kuriva od šolske občine, kjer je v staležu. V primeru, da se mu osporava izplačilo, ima možnost postopka po okrožnem razpisu kralj. banske uprave IV., No. 9905/1 od 11. VII. 1934.

Naša gospodarska organizacija

ZADRUŽNIKOM.

1. Vrata naših zadrug so odprta vsem v vsaki dobi in za vsakega, ki želi, da si s pomočjo zadruga izboljša svoje življenje.

2. Cilj zadruga je samo blagostanje zadrugnikov, a zadruga bo taka, kakor to žele zadrugniki.

3. Interes zadrugnikov je tesno zvezan z zadrugo. Njena moč je za zadrugnika najboljša opora.